Särtryck ur Göteborgs handels- och sjöfarts-tidning 12 december 1942. Excel...

Vardagstryck

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Särtryck ur Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning 12 december 1942.

32

Excellensen och norrmannen

Av B

Vi sutto en kväll i vår koja, belägen vid en älv någonstans i Norrland. I fyra dagar hade vi med växlande lycka sökt förmå de goda laxöringarna att nappa på våra krokar. Och på tre kvällar hade vi vant oss att hålla mat i ordning och surrogatpannan varm vid en viss tid på kvällen. Det kom nämligen varje kväll gäster. Hungriga, trötta, nervanspända gäster. De kommo från andra sidan gränsen. De hade flytt undan terrorn och riskerat sina liv för att rädda dem. Flyktingarna hade hittills nått fram till vår koja vid ungefär samma klockslag på kvällen. Det låg intet anmärkningsvärt i detta, ty de hade tillryggalagt den sista sträckan norsk väg under natten för att utnyttja de mörka timmarna. Från gränsen fram till vår koja var det en dagsmarsch.

Nu var det alltså fjärde dagens afton. Skulle vi få främmande också i kväll? För säkerhets skull hade vi rensat dagens fångst. Ute hade den första snön kommit. Den hade varit blöt och regnblandad och satt sig fast på trädens grenar, som hängde isiga och sköra ned mot den frusna marken.

Ute i mörkret hörde vi snart ljudet av kvistar som bräcktes och steg av människor som närmade sig. Det var samma trötta steg, som vi hört tre kvällar tidigare. Snart var det trångt i kojan och två unga människor från ett annat land åt med glupande aptit, glödande ögon och trötta handrörelser vad kojan bestod. Efter maten somnade de snart. För första gången på månader sov de en lugn och trygg sömn. För första gången på år riskerade de inte att väckas av stövelklädda och solkors-»prydda» män.

Våra gäster var en ung man och hans hustru. De hade lämnat Norge sedan de blivit varskodda om, att mannens dagar i frihet var räknade. När de lämnade sitt hem hade en patrull redan skymtats styrande sina steg i riktning mot bostaden. Mannen hade vrickat sin ena fot under vandringen och den sista sträckan hade han endast med stor möda och stödd på den uttröttade hustruns arm kunnat taga sig framåt. Detta var allt vi fingo dem att berätta innan sömnen drog sitt lena hölje över två unga människors första lugna vila på lång tid.

Men nästa dag utvecklades bekantskapen. Den skadade foten var illa svullen och de stannade därför ett dygn i vår koja. Under detta dygn fick laxöringen vara i fred. Vi upplevde mer spännande saker än väntan på napp. Våra två gäster var helt alldagliga människor. Ingen av dem hade spelat någon l e d a n d e roll i kampen mot inkräktare och quislingar.

Mannen var en helt almindelig norsk man. Han hade bara inte kunnat förmå sig till att utföra arbeten vid de tyska befästningsanläggningarna. Han hade därtill uppmanat andra att inlägga minsta möjliga energi i sådant arbete och när han råkat samtala med en quisling i sådan anda var han inte längre säker till lem och liv. Vi hade framför oss två vardagsmänniskor och just därför att de berättade om ett folks vardag i ett härtaget land gav de oss en spännande och gripande bild av hjältemod i det tysta, om en uppfinningsrikedom när det gällde att variera metoderna i kampen mot fienden, som endast kan presteras genom ett så stort kollektiv, som det norska folket blivit i samlingen mot erövraren och hans inhemska hantlangare.

I vår koja fanns några svenska tidningar. De slukades med samma aptit, som laxöringen och gröten, även om de materiella kraven först tillgodosågs. Lyckan eller olyckan ville, att en av dessa tidningar innehöll vår förträffliga utrikesexcellens tal vid riksdagens sammanträde här förleden. Det studerades mycket intresserat av våra två gäster. Vad kan nu en almindelig norsk man ha att säga om vår excellens syn på problemet Norge, Finland och Danmark? Sanningen att säga hade vi inte väntat oss några entusiastiska kommentarer. Men vi ville gärna att våra flyktingar skulle få någon lisa också för sina själar så vi riktade deras uppmärksamhet på, att excellensen faktiskt sagt sig dela det norska folkets lidande. Hade man i Norge uppmärksammat detta, att det på den svenska sidan Kölen fanns en utrikesexcellens som led med norrmännen och som hade det mod, som erfordrades för att också säga det i ögonen på den svenska riksdagen och låta talet distribueras till press och offentlighet? Nej, de hade inte sett talet. Men excellensen var därför inte någon obekant person hos det kämpande Norge. »Hjemme i Norge» talade de ofta om, att Sverige spelade en något underlig roll när det gällde ett brödrafolk. Ty det visste man och det hade man hört, att man i excellenskretsar vid högtidliga tillfällen ännu brukade tala om norrmännen såsom brödrafolket. De där männen — sade den manlige gästen i vår koja — som kom för att lägga beslag på min person, de hade säkerligen rest genom Sverige. De gevär de buro och de patroner de hade laddat dem med hade fraktats genom Sverige. En gång i krigets första skede, när våra norska soldater tillsammans med engelska allierade försatt de tyska trupperna i Nord-Norge i ett mycket svårt läge, kom det förstärkningar. De kommo genom Sverige och de fraktades fram med svenska tåg. När vi norrmän vill vara — inte elaka — men uppriktiga, brukar vi konstatera, att exekutionspatrullerna fraktats till oss av Sverige och svenskarna, eller rättare sagt av dess excellente utrikesexcellens. Varpå den norske mannen säger något mycket respektlöst. Han påstår, att norrmännen gärna kan avstå från excellensens medlidande. Denne förträffliga diplomat kan gärna bli befriad från den ämbetsmannamässigt anlagda uppsynen av att lida med oss norrmän, om han slutar sända oss så mycket inkräktare, så många avrättningspatruller och så mycket av dessas utrustning genom Sverige. Framför excellensens medlidande föredrar vi svensk neutralitet.

Så går dagen medan vi får höra bittra sanningar av två människor från ett broderland på vilket Sverige offrat massor av vackra ord och volymer av diplomatiska fraser, men föga av handlingens solidaritet och rättfärdighetens gärningar. Denne arbetare från Nord-Norge har uppenbarligen inte följt med så mycket i den nordiska politiken och han känner föga av den grannlåt, som döljes under namnet av nordisk samhörighet — sådan diplomater och ministrar högtidstalar om den. Men han känner den ohyggliga realitet som han upplevt med ögon, öron, förnuft och alla sinnen: de genom Sverige kommande tågen, fulllastade med avskydda varelser i grönt och blått, och svart och brunt. När han fram mot kvällen ännu en gång studerat excellensens tal ligger han tyst en stund på britsen. Så ger han facit av sina kommentarer:

Det syns mig som om er utrikesminister tillämpar en tregradig skala i sitt ställningstagande till de nordiska staterna. I fråga om Finland är han intresserad av att detta land får behålla sin frihet. Beträffande Norge säger han, att han lider med det norska folket, varefter han fortsätter att sända oss mer trupper och krigsmateriel på halsen. Och när det gäller Danmark inskränker sig hans önskningar till att danske kungen måtte bli frisk. Är det sådant man här i Sverige kallar differens på åtskillnad?

Så talade alltså vår norske gäst, en ganska almindelig norsk man. Och just för att han var så »almindelig» tyckte vi att han sade så mycket. Och kände oss ganska skyldiga när vi såg honom vid sin unga hustrus sida vandra vidare genom den frostklädda skogen.

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM 1942

G. H. T:s tr.